

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Павлова О.Г.,

викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Мінливість процесів суспільного розвитку, їх широта і прискорення ставлять перед освітою сьогодні, вимоги які передбачають виконання прогностичною функцією проблеми підготовки людини до життя в умовах мінливого світу з пріоритетними цінностями особистості. Насущною потребою стає така система педагогічної освіти, яка повинна будуватися з урахуванням цінностей нового століття: визнання за дитиною права на унікальність, внутрішню свободу, активність, творчість; побудова освітнього процесу з урахуванням цілісності особистості дитини; орієнтація на самореалізацію особистості учня, його ж зміна і самоствердження [6].

Визначення мети підготовки майбутнього вчителя початкових класів серед науковців є не одностайною, але ми маємо розуміти головне, що результатом цієї підготовки повинно стати усвідомлення студентом суті своєї професії як діяльності, її мети, ставлення до педагогічної діяльності як особистісної цінності.

Обов'язковим компонентом професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів є морально-психологічна підготовка, яка передбачає формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя. Цей вид підготовки пов'язаний з розвитком ціннісних орієнтацій майбутніх учителів, їх ціннісного ставлення, інтересу до педагогічної професії [2].

Дослідженням питання «цінностей» та «ціннісного ставлення» присвятили свої роботи багато науковців різних галузей, зокрема філософії, психології,

соціології та педагогіки: В. Андрущенко, С. Анісімова, Л. Божович, І Зязюн, М. Каган, Г. Дубчак В. Козаков, О. Леонтєв, П. Менцер М. Рокич, С. Рубінштейн, М. Савчин, П. Таланчук, В. Хмелько, Я. Щепанський, В. Ядов та інші. Свої праці присвятили тематиці ролі та рівню впливу цінностей на розвиток особистості Г. Балла, Є. Барбіна, І. Булах, В. Вербець, С. Гончаренко, В. Гриньова, Л. Хомич, Є. Шиянова тощо. Зокрема педагогічні цінності вчителя початкових класів в свої роботах розглядають С. Бадюл, С. Мартиненко, В. М'ясищев, Г. Нагорна, В. Паскар, Л. Хоружа, Р. Хмелюк.

Під цінностями педагогічної діяльності розуміються ті її особливості, які дозволяють вчителю задовольняти свої матеріальні і духовні потреби і служать орієнтиром його соціальної та професійної активності, спрямованої на досягнення суспільно значущих гуманістичних цілей [6].

На думку Ю. А. Шерковіна по-перше, цінності є основою формування і збереження в свідомості людей установок, які допомагають індивіду зайняти певну позицію, висловити свою точку зору, дати оцінку. Таким чином, вони стають частиною свідомості. По-друге, цінності виступають в перетвореному вигляді в якості мотивів діяльності і поведінки, оскільки орієнтація людини в світі і прагнення до досягнення певних цілей неминуче співвідноситься з цінностями, що увійшли в його особистісну структуру [9, с. 137].

Будь-яка професія визначає свою систему ціннісних орієнтацій, тобто професійну етику. Професійні цінності – це ті особисті фактори, на основі яких людина робить вибір на користь професійної сфери, освоює і виконує свою діяльність. Вони забезпечують особистісний соціально значимий підсумок всіх видів професійної діяльності [4, с. 12]. Педагогічна діяльність відноситься до таких, де особливого значення набуває результативність діяльності від характеру ціннісних орієнтацій її суб'єкта.

Педагогічні цінності – це емоційно освоєний внутрішній регулятор діяльності, що визначає світогляд, зміст і якісні характеристики педагогічної діяльності [1]. Це орієнтири суспільної і професійної активності педагога, вони є гуманістичними за визначенням, так як зосереджують в собі широкий

діапазон всіх духовних цінностей суспільства. Тільки в тому випадку, якщо професійні цінності педагогів становитимуть цілісну систему, вони стануть головними регуляторами їх професійної діяльності [3, с. 11].

Отже, вимоги сьогодення щодо процесу підготовки майбутніх вчителів початкових класів актуалізують необхідність створення умов для перетворення свідомості студентів, їх світогляду, оволодіння ними новими способами діяльності, вибудовування іншої системи ціннісних орієнтацій. При цьому, згідно з індивідуальною парадигмою, в центрі навчально-виховного процесу знаходиться особистість майбутнього вчителя (його цінності, здібності, інтереси, особиста свобода, творча і пізнавальна активність і т. п.), а особистісно-орієнтоване навчання і виховання виступає інструментом реалізації системи суб'єкт-суб'єктних відносин, що забезпечує процес становлення і розвитку професійної індивідуальності педагога з урахуванням тих цілей і завдань, які майбутній учитель ставить перед собою. Курлянд. До того ж, як зазначає В.А. Сластенин, професійна педагогічна підготовка має розглядати процес формування вчителя через детермінацію ціннісно-змістового ставлення особистості до навчальної діяльності, образу професіонала (ідеалу) і до свого наявного духовному (внутрішнього) потенціалу [7].

Формування педагогічних цінностей, як і будь-яких інших духовних цінностей, не відбувається спонтанно. Рівень суб'єктивізації педагогічних цінностей є індикатором як особистісного, так і професійного зростання педагога. «Вони формуються під впливом об'єктивної дійсності, шляхом оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками. На цій підставі суб'єкт (учитель початкової школи) реалізує засвоєні професійні цінності, порівнюючи їх з власними переконаннями, потребами та інтересами. Психологічний і педагогічні аспекти підготовки майбутнього фахівця формують у структурі особистості професійні ціннісні орієнтації, а також цінності, що є вихідним чинником особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя початкової школи», – зазначає М.О. Чумак [8].

Підсумовуючи вищезазначене, можемо припустити, що сутність формування цінностей педагогічної діяльності полягає в трансформації структурних складових професіоналізму як суспільно значущих цінностей в особистісні та реалізації їх в діяльності. Ставши особисто-значущими, ці цінності виступають як внутрішні регулятори діяльності вчителя початкових класів. Таким чином, ціннісне ставлення виступає як вищий рівень ставлення вчителя до своєї педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Абдрафикова А.Р., Кавиева А.Р. Система профессиональных педагогических ценностей в представлениях студентов – будущих педагогов. *Электронный архив*. 2015. С. 3-7. URL: <http://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/29923/modern-2015-3-7.pdf?sequence=-1> (дата звернення: 26.04.2018).

2. Ипполитова Н.В. Структура и содержание системы профессиональной подготовки будущих учителей. *Вестник Шадринского государственного*
и
е

3. Коротаева Е.В., Матвейчук Е.Н. Профессиональные ценности профессии педагога: понятия и классификации. *Философия образования*. 2012. №3 С.10-18.

4. Крюков В.В. Введение в аксиологию: учебное пособие. Новосибирск, 2002. 76 с.

5. Курлянд З.Н. Личностно-ориентированное педагогическое образование как фактор формирования ценностных ориентаций будущих учителей. *Народное образование*. 2004. № 4. С.86-97.

6. Панин М.С. Ценностное отношение к педагогической деятельности. *Интернет журнал "Long Live Wauconda"*. 2013. URL: <http://waucondastore.com/cennostnoe-otnoshenie-k-pedagogicheskoy-deyatelnosti/> (дата звернення: 27.04.2018).

о

и

7. Слостенин В.А., Чижакова Г.И. Введение в педагогическую аксиологию: учеб. пособие для студентов вузов. Москва: Академия, 2003. 192 с.

8. Чумак М.О. Професійні цінності майбутнього вчителя початкової школи як чинник його особистісного становлення. Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 6 (25). С. 27-30
URL:file:///C:/Users/HOME/Downloads/Otros_2014_6_7.pdf (дата звернення: 26.04.2018).

9. Проблема ценностных ориентаций и массовые информационные процессы. *Психологический журнал*. 1982. № 3. С. 135-145.